

BIJLAGE 3

Rapport Hoe hebben inwoners en ondernemers in de gemeente Noordenveld de uitvoering en handhaving van COVID-19 maatregelen ervaren?

(In opdracht van RKC Noordenveld)

Halewijn Drent
Jan Dirk Gardenier
30 april 2021

CAB fundeert beleid

1. Inleiding

Net zoals in de rest van Nederland zijn ook in de gemeente Noordenveld dit voorjaar de gevolgen van de Corona-crisis zichtbaar geworden vanaf het voorjaar 2020. Een crisis van ongekende omvang en met zeer ingrijpende gevolgen. Om de epidemie het hoofd te bieden hebben het kabinet en Veiligheidsregio's maatregelen afgekondigd. Lokaal zijn de veiligheidsregio's tot 1 december 2020 via noodverordeningen verantwoordelijk voor de vaststelling en handhaving van deze maatregelen. De gemeenten (onderdeel van de Veiligheidsregio's) zijn belast met de uitvoering én handhaving van de maatregelen. Daarnaast zijn er steunpakketten ontwikkeld voor ondernemers en behoud van de werkgelegenheid. De uitvoering van deze steunpakketten is voor een deel in handen gelegd van de gemeenten. De afgelopen maanden is duidelijk geworden wat de impact is op het bestuurlijke, sociaal-maatschappelijke, economische en financiële terrein. In een crisis komen vaak duidelijker de kwaliteiten en kwetsbaarheden van een organisatie naar voren. Door dit onderzoek grijpt u deze kans: 'never waste a good crisis' om te leren en te verbeteren.

Dit onderzoek gaat specifiek in op de 'leefwereld c.q. belevingswereld' van de Noordvelders, i.c. ZZP'ers die een Tozo-regeling hebben aangevraagd en inwoners en ondernemers van de gemeente die met handhaving van de Covid-19 maatregelen door de gemeente in aanraking zijn gekomen.

Omdat steeds meer burgers moeite kregen met alle of sommige maatregelen en kleine zelfstandigen i.c. ZZP'ers vaak niet in beeld kwamen is het van groot belang voor het gehele onderzoek hierover meer inzicht te krijgen:

1.1. De onderzoeksvraag

De centrale vraag waar wij in dit onderzoek antwoord op willen hebben luidt:

Hoe hebben zzp'ers die een Tozo-regeling hebben aangevraagd en inwoners die met de handhaving van de maatregelen door de gemeente zijn geconfronteerd de inzet van de gemeente beleefd en hoe hebben hun omstandigheden daarbij een rol gespeeld? En welke lessen kunnen daaruit getrokken worden?

Deelaspecten die uit het onderzoek naar voren kunnen komen zijn:

1. Hoe heeft de gemeente gecommuniceerd en waar(in)?
2. Hoe is deze communicatie door de inwoners ontvangen?
3. Wat was de bejegening van inwoners die met de maatregelen werden geconfronteerd?
4. Hoe en in welke zin hebben de maatregelen van de gemeente de inwoners geholpen, of niet?
5. Hoe tevreden zijn de burgers over de uitvoering en de handhaving van de maatregelen?

1.2. Resultaat

Het onderzoek heeft een beschrijvend en exploratief karakter. Het brengt het perspectief van de burgers die de maatregelen moeten ondergaan in beeld. De rekenkamercommissie wil de gemeenteraad daarmee helpen met zijn controlerende taak. Door de raad inzicht te bieden in de ervaringen van burgers met deze maatregelen willen we zichtbaar maken wat het effect van inzet en activiteiten van de gemeente is geweest. Met deze kennis en inzicht zijn de raadsleden beter in staat om vragen en eventuele zorgen vanuit de lokale samenleving op een adequate manier te beantwoorden.

Op basis van deze criteria benaderen wij de onderzoeksvragen als volgt:

Volg de mensen - hoe zien de burgers dit beleid en de maatregelen, worden ze - naar hun idee - goed uitgevoerd en rechtvaardig gehandhaafd? Hoe interpreteren burgers, maar ook beleidsmakers en handhavers de effectiviteit van het beleid. En tenslotte waar begint en eindigt de eigen verantwoordelijkheid van mensen en is dat voor een ieder gelijk of is dat verschillend voor specifieke groepen?

Het kwalitatieve onderzoek omvat twee thema's:

- De uitvoering van de 'Tozo' regeling (specifiek de ZZp'ers) en
- De wijze waarop Toezicht en Handhaving van de noodverordeningen is vormgegeven'.

Het tijdvak van onderzoek omvat in principe 15 maart tot 1 december, maar ook in een later stadium (tot 1 april 2021) kwamen bruikbare signalen en informatie beschikbaar.

1.3. kwalitatief onderzoek

Een belangrijke methode binnen kwalitatief onderzoek is het open interview. Hierin staan de gespreksonderwerpen vast, maar afhankelijk van de situatie van de geïnterviewde ontstaan unieke gesprekken. Dit geeft een indruk van de gedragingen, belangrijke symbolen en de taal van de doelgroep. Hierbij zijn de onderzoekers zich bewust van hun eigen achtergrond en proberen zij hierin zo neutraal mogelijk over te komen naar de doelgroep.¹

De analyse van de gevoerde gesprekken is een cyclisch proces: zodra de eerste gesprekken worden gevoerd, vindt er direct een terugkoppeling plaats tussen de onderzoekers. Om de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek te verhogen is het cyclische proces belangrijk. Door continu te overleggen wordt voorkomen dat de onderzoeker zich te veel gaat identificeren met de doelgroep. Daarnaast worden hierdoor de achterliggende thema's steeds scherper omschreven. Dit resulteert in een typologie, concept of een veronderstelling van een relatie tussen twee of meer actoren.

¹Jamshed, S. (2014). Qualitative research method-interviewing and observation. Journal of Basic and Clinical Pharmacy, 5(4), 87. <https://doi.org/10.4103/0976-0105.141942>

De generaliseerbaarheid van het onderzoek uit zich daarbij ook in deze opgehaalde thema's.² In tegenstelling tot kwantitatief onderzoek, waar uitspraken over werkzame elementen ("wat werkt?") worden gedaan, komt de generaliseerbaarheid van kwalitatief onderzoek neer op "hoe iets werkt".

Om een antwoord te kunnen geven op de centrale vraag zoals geformuleerd door de rekenkamercommissie, zijn wij in gesprek gegaan met een aantal inwoners en ondernemers in de gemeente.

1.4. Dataverzameling

Om contact te leggen met inwoners en ondernemers en te weten te komen hoe de gemeente de regeling heeft uitgevoerd en de maatregelen heeft gehandhaafd, hebben wij gebruik gemaakt van een aantal strategieën. Wij zullen deze hieronder verder toelichten voor de handhaving casus en gesproken ondernemers.

1.4.1. Tozo-regeling

Vanuit de gemeente hebben wij geen gegevens ontvangen met betrekking tot ondernemers die gebruik hebben gemaakt van de Tozo-regeling. Wel was een verzoek daartoe ingediend. Daarom heeft de rekenkamercommissie een oproep gedaan in de huis-aan-huisbladen en bij RTV De Zulthe. Tussen 28 december 2020 en 4 januari 2021 hebben wij vier reacties ontvangen op onze oproep in het huis-aan-huisblad.³

WAT VINDT U VAN DE CORONA-MAATREGELEN? GEEF HET AAN ONS DOOR!			
De rekenkamercommissie Noordenveld evalueert tussentijds de maatregelen die de gemeente Noordenveld heeft getroffen in verband met de bestrijding van Corona. De commissie heeft onderzoeksbureau CAB gevraagd te onderzoeken hoe inwoners, zelfstandigen (ZZP'ers), ondernemers in de horeca- en recreatiesector en verenigingen in Noordenveld de maatregelen hebben ervaren. De	onderzoekers van CAB nodigen u uit om uw ervaringen per e-mail met hen te delen. Het gaat nadrukkelijk om uw ervaringen en mening; geeft u die vooral door! Het CAB verwerkt uw reactie in een rapport over de beleving van de coronamaatregelen. Dit rapport wordt door de rekenkamercommissie aan de gemeenteraad van Noordenveld gestuurd. De raad is dan op de hoogte van	de uitwerking van de maatregelen en kan eventueel om verbetering vragen. Het rapport over de uitwerking van de coronamaatregelen wordt naar verwachting begin 2021 afgerond. De rekenkamer stelt de raad van Noordenveld en het publiek op de hoogte van de uitkomsten. Vertrouwelijk U kunt uw ervaringen tot 10 januari	2021 per e-mail kwijt aan de onderzoekers van CAB. Uiteraard wordt uw mail met ervaringen en uw gegevens vertrouwelijk behandeld. U kunt uw ervaringen kwijt op: cab@cabgroningen.nl onder vermelding van Evaluatie Corona Noordenveld. Als u meer wilt weten over de evaluatie, dan kunt u bellen met Erik van Zuidam van de rekenkamercommissie Noordenveld, telefoon 06-11 34 55 55

Ondanks de oproep aan ondernemers om ook te reageren, kregen wij alleen reacties vanuit inwoners die hun ervaringen deelden met betrekking tot de naleving van de coronamaatregelen door inwoners en de handhaving van de gemeente. Daarom besloten we ons onderzoek te concentreren op de ZZP'ers in Noordenveld.

Wij hebben daarom zelf contact gezocht met ZZP'ers. Hieronder geven wij een overzicht van de verschillende stappen die wij hebben genomen en wat deze hebben opgeleverd.

²Boeije, H. (2005). Kwalitatief onderzoek. In H. 't Hart, H. Boeije, & J. Hox (Eds.), *Onderzoeksmethoden* (7th ed., pp. 253–289). Den Haag: Boom Onderwijs.

³<https://dekrantnieuws.nl/noordenveld-evalueert-coronabeleid-met-inwoners/>, 1-3-2021

ZZP collectief Noordenveld

Wij hebben getracht contact te zoeken met het ZZP collectief Noordenveld. Hier hebben wij geen gehoor gekregen.

Het handelsregister van de Kamer van Koophandel

Op basis van het postcodegebied hebben wij het handelsregister van de Kamer van Koophandel (KvK) doorlopen. Hierbij hebben wij voornamelijk gelet op eenmanszaken, aangezien wij de verwachting hadden dat hier de meeste ondernemers zouden zitten die gebruik hebben gemaakt van een Tozo-regeling. In de periode van 5 februari 2021 en 18 februari 2021 hebben wij in totaal 384 ondernemers aangeschreven. Dit leverde in totaal 70 reacties op. Van deze 70 ondernemers heeft niet iedereen gebruik gemaakt van de Tozo-regelingen. Het gaat hier met name om kleine ondernemers.

ZZP Nederland

De laatste stap die wij hebben ondernomen om ondernemers in de gemeente Noordenveld te bereiken is een mailing via ZZP Nederland op 16 februari 2021. Dit leverde nog eens zes reacties op, waarvan wij drie ondernemers via telefoon of Zoom hebben gesproken en drie ondernemers aan gaven geen gebruik te hebben gemaakt van de Tozo-regeling.

In totaal hebben wij met 30 ondernemers via Zoom of de telefoon een gesprek gevoerd. Deze gesprekken duurden gemiddeld ongeveer 15 minuten. Daarnaast hebben wij met 38 ondernemers inhoudelijk contact gehad via de mail en acht ondernemers gaven aan geen behoefte te hebben om mee te doen aan een onderzoek. Van de 68 ondernemers die wij hebben gesproken, hebben er 18 aangegeven gebruik te hebben gemaakt van de Tozo-regeling. Slechts een klein deel van deze 18 heeft daarbij gebruik kunnen maken van alle regelingen. De overige 50 ondernemers hebben aangegeven geen recht te hebben gehad op een Tozo-regeling of hier geen behoefte aan te hebben gehad.

1.4.2. Handhaving

In tweede instantie - op een later moment in maart 2021 - hebben wij uiteindelijk met drie ambtenaren van de gemeente Noordenveld contact kunnen hebben. Eén ambtenaar was verantwoordelijk voor vergunningverlening en evenementen. De andere twee waren z.g. AOV'ers (adviseurs openbare orde en veiligheid). Daarnaast zijn er gesprekken geweest met twee functionarissen van de politie Noord-Drenthe, een teamchef en de coördinerend wijkagent. Op basis van deze gesprekken zijn twee momenten of situaties gekozen waar de gemeente Noordenveld heeft gehandhaafd op maatregelen in het kader van COVID-19. De eerste was de Roderkermis, een kleinere versie van de jaarlijkse Rodermarkt. De tweede was de 'wandeltocht voor de vrijheid'.

Via de gemeente kregen wij de naam van de voorzitter van de Vereniging van Volksvermaken. Daarna hebben wij contact gezocht met horecaondernemers op de Brink. Voor de wandeltocht hebben wij een aantal mensen gesproken door mee te lopen op een avond. De volgende avond hebben we een afspraak gemaakt met één van de organisatoren.

In totaal hebben wij naast de politie en de gemeente voor de Roderkermis met zes mensen gesproken, waarvan vier horeca-ondernemers, een jongerenwerker en de voorzitter van de vereniging voor Volksvermaken.

Voor de wandeltocht hebben wij met drie mensen gesproken, de organisator (2 gesprekken) en twee mensen tijdens de wandeltocht. Om een indruk te geven van de wandeltocht hebben wij ook een verslag van de avond gemaakt dat wij meeliepen.

In totaal zijn er veertien gesprekken gevoerd voor het thema handhaving.

2. Bevindingen

In dit hoofdstuk zullen wij onze bevindingen weergeven met betrekking tot de uitvoering van de Tozo-regelingen door de gemeente en handhaving

2.1.1. Tozo, Ondernemen tijdens de Corona-crisis

Er komen een aantal duidelijke bevindingen naar voren in de gesprekken die wij hebben gevoerd. Wij zullen eerst onze bevindingen met betrekking tot de uitvoering van de Tozo-regelingen uiteenzetten. Vervolgens presenteren wij onze bevindingen over de houding die ondernemers hebben op ten opzichte van hun huidige situatie.

Aangezien de Tozo-regelingen voornamelijk bedoeld zijn voor de ZZP'ers, heeft dit onderdeel van het onderzoek zich ook met name op deze doelgroep gericht. Hierbij is er een groot verschil te zien tussen ondernemers. Dit verschil uit zich in een viertal factoren:

- De tijd die men besteed aan de onderneming;
- De werkzaamheden van de ondernemer;
- de flexibiliteit van de ondernemer;
- en de attitude van de ondernemer.

Deze factoren zijn van invloed op de mate waarin een ondernemer aanspraak kan en/of wil maken op regelingen vanuit de overheid in het algemeen en de Tozo-regelingen in het bijzonder. Wij zullen deze vier factoren hieronder kort toelichten.

De tijd die men besteed aan de onderneming

Er is een groot verschil aan ondernemers in Noordenveld. In de gesprekken die wij met ondernemers hebben gevoerd komt duidelijk naar voren dat een aantal ondernemers hun onderneming heeft opgezet als bijverdienste naast bijvoorbeeld een baan in loondienst, pensioen of als aanvulling op het huishoudinkomen. Sommige ondernemers gaven aan dat zij hun onderneming meer uitoefenen als uit de hand gelopen hobby. Daarnaast is er een grote groep die hun onderneming c.q éénmens-zaak uitoefent om een hoofdinkomen te verkrijgen. Uit de gesprekken die wij hebben gevoerd, blijkt deze indeling voor te komen in de verschillende bedrijfstakken.

De werkzaamheden van de ondernemer

Ondernemers komen voor in verschillende branches. In de buitengebieden van de gemeente Noordenveld zien wij veel ondernemers die als hovenier, klusser of in de veeteelt werkzaam zijn. Daarnaast hebben wij gesproken met onder andere ondernemers die werkzaam zijn als (ambulant) stylist, (ambulant) kapper, tekstschrijvers, consultants voor verschillende bedrijfstakken, kunstenaars, musici, rijkschoolhouders, architecten, juristen, it-specialisten en gastouders.

De flexibiliteit van de ondernemer

In de gesprekken die wij hebben gevoerd komt een duidelijk onderscheid naar voren naar de mate waarin een ondernemer kan inspelen op veranderingen in de omgeving. Zo zien wij ondernemers die een grote investering hebben moeten doen in hun onderneming (bijvoorbeeld het inrichten van een professionele keuken of beautysalon), ondernemers die een pand huren of die in hun werkzaamheden zeer gespecialiseerd zijn. Uit onze gesprekken blijken verregaande specialisatie of grote investeringen belemmerende factoren zijn om gemakkelijk in te spelen op veranderingen.

Daarnaast zijn er ook ondernemers die op meerdere manieren hun werkzaamheden kunnen voortzetten of gemakkelijker kunnen inspelen op bijvoorbeeld meer online werken. Uit de gesprekken die wij hebben gevoerd, blijken er ook ondernemers te zijn die juist door de coronacrisis efficiënter konden werken doordat veel vergaderingen online waren, alles strakker gepland kon worden en er geen reistijd was.

De attitude van de ondernemer

Uit onze gesprekken blijkt er een groot verschil te zitten tussen de attitudes van ondernemers. Daarbij onderscheiden wij twee belangrijke attitudes: ondernemerschap en risicoperceptie.

Ondernemerschap gaat om het zien van kansen, deze weten te benutten en daarbij jezelf op een manier inzetten die van toegevoegde waarde is. Hierin speelt creativiteit ook een grote rol. In de gesprekken die wij hebben gevoerd, hebben wij meermaals signalen gehoord als *“Ik ben ondernemer. Dit biedt alleen maar kansen”*. Dit gaat om een groep met een hoge mate van ondernemerschap die snel inspelen op veranderingen in de samenleving en behoeften bij hun doelgroep.

Daarnaast zijn er ook ondernemers die meer gericht zijn op de specifieke taak en uitvoering hiervan. Vaak hebben die zichzelf ook een meer duidelijk en meer onwrikbaar ondernemingskader gegeven. Signalen die wij uit deze groep oppikken zijn bijvoorbeeld: *“Ik wacht af tot ik weer door kan zoals altijd”*.

Risicoperceptie betekent de mate waarin een ondernemer een inschatting maakt over de kenmerken en de ernst van een risico. Hierbij gaat het zowel om de ernst van de coronacrisis, alswel de perceptie over het veranderen van de werkzaamheden - en het doen van investeringen indien dat nodig is. Ondernemers die de ernst van de coronacrisis hoger inschatten, zijn eerder geneigd om nieuwe investeringen te doen, te kiezen voor een andere manier van werken of geheel andere werkzaamheden uit te voeren. Uit onze gesprekken blijkt dat ondernemers die de ernst van de coronacrisis lager inschatten, voornamelijk in het begin van de crisis, eerder hun werkzaamheden stop hebben gezet en daarbij een meer afwachtende houding aannemen. Uit de gesprekken blijkt dat het gebrek aan een langetermijnplanning vanuit de (Rijks)overheid het lastig maakt om een goede inschatting te maken van risicoperceptie.

2.1.2. De uitvoering van de Tozo-regelingen

In deze paragraaf zetten wij uiteen wie gebruik hebben gemaakt van de regelingen, hoe men te weten is gekomen van de regelingen en of men tevreden is over de uitvoering van de regelingen door de gemeente. Daarnaast geven wij een inzicht in ondernemers die geen gebruik hebben gemaakt van de regeling.

Wie hebben gebruik gemaakt van ten minste één regeling?

Ondernemers uit verschillende branches hebben gebruik gemaakt van één of meerdere Tozo-tranches. Veel van de ondernemers die wij hebben gesproken zagen met name in het begin van de crisis een daling in omzet door teruglopende klandizie of beperkte mogelijkheden om werkzaamheden op dezelfde manier uit te kunnen voeren. Uit de gesprekken die wij hebben gevoerd is maar een klein deel van de ondernemers die van alle Tozo-tranches gebruik wilden of konden maken.

Een deel van de ondernemers gaven aan geen recht meer te hebben op een regeling naarmate er meer voorwaarden kwamen. Zo ook een eigenaar van een beautysalon die haar werkzaamheden niet meer heeft uit kunnen voeren en sinds de partnertoets geen recht meer had op een regeling:

“Ik vind het wel bijzonder. De eerste keer was het zo goed geregeld en nu doet het er niet meer toe. Zoals het nu gaat, vind ik heel erg teleurstellend. Maar goed, daar heeft de gemeente niets mee te maken. Dat is beleid van de overheid.”

Waar hebben ondernemers kennisgenomen van de regelingen?

De meeste ondernemers geven aan te weten te zijn gekomen over de regeling via de media (nieuws, persconferenties), hun boekhouder of accountant of hun beroepsvereniging. Op basis van deze eerste informatiebron, zijn de meeste ondernemers die wij hebben gesproken zelf op zoek gegaan naar aanvullende informatie. Dit deden zij op bijvoorbeeld de website van de Kamer van Koophandel, de rijksoverheid of de gemeente.

Uit onze gesprekken komt naar voren dat de gemeente voornamelijk werd benaderd met vragen over de specifieke voorwaarden en condities van de regeling in de gemeente Noordenveld, alsmede de vraag of ondernemers hier ook recht op hadden.

Uitvoering van de Tozo-regelingen

Qua uitvoering zijn de meeste ondernemers tevreden. Het moment tussen het invullen van de formulieren en de goedkeuring duurde een aantal weken, maar ondernemers hadden begrip ervoor dat dit lang duurde.

“Ik vond het hartstikke goed dat het zo ging. Ik had het niet verwacht, want dan roepen ze weer iets in de media van ‘Iedereen wordt gecompenseerd!’, maar binnen een maand had ik goedkeuring”

Uit onze gesprekken bleek dat de meeste ondernemers begrepen dat de gemeente hierin voornamelijk als uitvoerder optrad en dat zij over de regelingen zelf ook weinig inspraak hadden.

“Bij het aanvragen duurde het wel een tijdje voordat het geld op de rekening stond. Maar alles verliep zonder problemen en dat het in het begin wat trager was, neem ik niemand kwalijk. Die hele periode was stressvol voor iedereen, overal, dus dat vind ik geen probleem.”

Uit de gesprekken die wij hebben gevoerd blijkt dat er over het algemeen een aantal weken zat tussen het aanvragen van de Tozo-regeling en het verkrijgen van goedkeuring. Zodra er goedkeuring was verleend, stond het binnen enkele dagen op de rekening en soms zelfs dezelfde dag nog.

“Ik heb de Tozo-regeling aangevraagd toen het bekend was dat ik daar recht op had. Ik heb de gemeente opgebeld en zij gaven aan dat ik een formulier moest invullen. Ik heb het formulier ingevuld en drie weken later kreeg ik het geld. Daarna moest ik elke maand mijn verdiensten opgeven en dat werd snel verwerkt: ‘s ochtends het formulier ingevuld, ‘s middags het geld op de rekening.”

Daarnaast gaven veel ondernemers aan dat zij tevreden waren dat zij überhaupt aanspraak konden maken op een regeling.

“Ik had voor het eerst het idee dat ik als bedrijf wat kreeg. Normaal gesproken geldt dat ook al verdien je geen drol, je krijgt niets. Toen het eenmaal was opgestart, werd er snel uitbetaald. In het begin was niet alles even duidelijk, maar via de mail werd alles binnen een week opgelost.”

Van enkele ondernemers kregen wij wel een aantal klachten te horen. Zo kregen ondernemers verkeerde formulieren toegestuurd, werden toegestuurde formulieren over het hoofd gezien of werden formulieren van een ondernemer naar een andere ondernemer verstuurd. Met name dit laatste kan als een ernstige slordigheid worden gezien, aangezien op deze formulieren alle informatie (waaronder het BSN nummer) van de ondernemer staat. De ondernemers die wij hebben gesproken gaven daarbij wel aan dat er snel en adequaat werd gereageerd wanneer men een klacht indiende.

Wie maken geen gebruik van de Tozo-regeling?

Ook hier zien wij een gevarieerd beeld. Een deel van de ondernemers geeft aan dat zij geen noodzaak hebben gezien bij een van de regelingen omdat het nog nooit zo goed is gegaan als ten tijde van deze crisis. Met name de klussers en hoveniers geven aan weinig last te hebben gehad van de coronacrisis. Daarnaast geeft een deel van de ondernemers aan dat zij door aanpassingen van de werkwijze geen gebruik hebben hoeven maken, ondanks dat er in veel gevallen wel een daling van de omzet was. Hierbij horen ook ondernemers die in eerste instantie wel aanspraak hebben gemaakt op de eerste Tozo-tranche. Een voorbeeld hiervan is een consultant die haar werkzaamheden anders heeft ingericht:

“Ik heb inderdaad geen gebruik gemaakt van diverse regelingen omdat ik mijn werk anders heb ingericht. Ik geef online trainingen.”

Een andere consultant geeft aan in eerste instantie wel gebruik te hebben gemaakt, maar daarna toch weer verder kon met haar werkzaamheden:

“De maanden daarna had ik weer meer (voldoende) omzet. Ik heb toen een mail gestuurd met het bericht dat ik niet langer een uitkering van de Tozo nodig heb, omdat ik weer live ging werken en een hoop aanmeldingen van nieuwe cliënten kreeg.”

Deze consultants konden vrij gemakkelijk hun werk zo inrichten dat er weinig omzetsdaling was en de werkzaamheden gewoon door konden blijven gaan.

Een tweede groep ondernemers had wel aanspraak willen maken op een regeling, maar kreeg te horen dat zij hierop geen recht. Vanuit de gemeente kregen zij bijvoorbeeld het signaal dat zij niet aan het urencriterium voldeden, zoals een ondernemer werkzaam in de horeca die officieel al een aantal jaren zijn onderneming had en pas in 2020 fulltime aan de slag ging.

“Ik heb de Tozo 2021 aangevraagd. Daarvoor moest ik weer alles invullen. Maar ik val buiten elke regeling want ik heb te weinig uren gemaakt. De norm is 1225 en ik had mijn eigen uren afgerond op 1175. Ik wist niet dat er een urennorm was.”

Een ander signaal dat wij hebben ontvangen is dat ondernemers te horen kregen dat zij het geld van de regeling weer terug moesten betalen. Zoals ook een consultant die niet door kon werken en uiteindelijk besloot zich op eigen kosten om te scholen:

“De gemeente gaf me te kennen dat de Tozo-regeling (de eerste) afhankelijk was van het inkomen van mijn partner en dat mijn partner belast werd voor de helft van datgene wat ik als Tozo zou ontvangen. Ook werd er gesproken over terugbetaling. Ik heb daarom van de aanspraak op Tozo afgezien.”

Het inkomen van de partner werd meermaals genoemd als reden waarom ondernemers afzagen van een van de Tozo-regelingen.

“Zzp'ers uit andere gemeenten konden hun eigen inkomsten combineren met een Tozo-regeling, waarbij de partner niet werd aangesproken. Er zit veel scheefgroei.”

Een derde groep ondernemers zag, ondanks de nood en het feit dat men er aanspraak op kon maken, meer dilemma's van morele aard. En zag daarmee af van het gebruik maken van een van de regelingen. Bijvoorbeeld de eigenaar van een accommodatie:

“De regeling was ook bedoeld voor mensen die het echt nodig hadden, gezien mijn buffertje was dat ook daarom niet aan de orde.”

Een consultant die, ondanks een inkomstendaling alsnog niet in de problemen kwam:

“Ik had wel een forse inkomensdaling, maar ik kan er nog goed van rondkomen. Ik heb meer vanuit een moreel oogpunt geen aanspraak op de regeling gemaakt. Ik zit in een vrij luxe positie. Door het inkomen van mij en mijn partner hoef ik geen aanspraak te maken.”

Of een kunstenaar die door een verandering van werkzaamheden deels nog door kon werken:

“Ik vond dat het geld van de gemeenschap niet naar mij moest gaan, maar beter naar andere doelen of mensen. Toen heb ik er vanaf gezien.”

Het contact met de gemeente

Het contact met de gemeente was in veel gevallen goed, maar hier hoorden wij ook andere geluiden. In de meeste gevallen werden ondernemers snel en vriendelijk geholpen, waarbij er gesproken wordt over een deskundigheid voor zoverre dat mogelijk was. Hierbij zijn zowel ondernemers die aanspraak op een regeling hebben gemaakt tevreden, als ondernemers die geen gebruik hebben kunnen maken van een regeling. Bijvoorbeeld een eigenaar van een beautysalon die geen recht heeft gehad op een regeling:

“Vervolgens heb ik met de gemeente contact gehad. Dat was heel fijn contact. Onlangs heb ik weer contact gehad om te kijken of er nieuwe regelingen waren, maar die waren er niet.”

Of een eigenares van een andere beautysalon die net grote investeringen heeft gedaan in haar eigen zaak en vervolgens dicht moest:

“Keurig te woord gestaan door de gemeente. Hele leuke mevrouw aan de lijn ‘Ik kan niets voor u doen, ik wou dat ik iets kon doen’.”

Of een eigenaar van een trimsalon die wel gebruik heeft gemaakt van een van de regelingen:

“Bij het aanvragen van de Tozo ben ik prettig geholpen door de gemeente Noordenveld. En ze waren telefonisch goed te bereiken als ik vragen had over het formulier.”

In andere gevallen kregen ondernemers juist het gevoel dat er niet geluisterd werd en weinig rekening werd gehouden met de kleine ondernemer. Het contact voelde onverschillig aan en men kreeg het idee dat de gemeente zich te snel aan regels houdt, zonder te kijken naar de unieke situatie. Zoals een tekstschrijver die geen gebruik heeft kunnen maken van een regeling:

“De gemeente zegt ‘wij kunnen daar niets aan doen, want het is landelijk vastgesteld’. Dat is wel letterlijk wat ik hoorde.”

Of een eigenaar van een adviesbureau die net voor de coronacrisis grote investeringen heeft gedaan en nu de vaste lasten moet betalen met de lening:

“Direct aan het begin heb ik contact opgenomen met de gemeente of ik aanspraak kon maken op bepaalde regelingen. De gemeente stuurde alleen een mail terug met de link naar het Rijksoverheidsbeleid, ‘Daar kun je wel alle informatie vinden’. Ik heb nog een mail teruggestuurd, maar daar is nooit meer een reactie op gekomen. De totale onverschilligheid bij de beleidsmedewerker zit mij dwars.”

Het grootste gedeelte van de ondernemers die wij hebben gesproken, geeft aan dat zij vanuit de gemeente geen signalen hebben ontvangen over de mogelijkheid om aanspraak te maken op bepaalde regelingen. Hierbij geven de ondernemers die wij hebben gesproken ook aan dat men geen signalen heeft ontvangen vanuit het ZZP collectief Noordenveld. Dit is bij uitstek een medium om in tijden als deze te gebruiken.

2.1.3. Houding onder ZZP'ers: Veel onvrede over de regeling

Vanuit de ondernemers hebben wij verschillende signalen ontvangen over hoe zij hun eigen positie op dit moment beschouwen, de toekomst zien en hoe de regeling op hen overkomt.

Tussen wal en schip

Een groot deel van de kleine ondernemers geeft aan dat zij nergens recht op hebben, maar ook niet in staat zijn om hun werkzaamheden aan te passen. Dit geldt helemaal op het moment dat vaste lasten doorlopen, maar deze niet hoog genoeg waren voor bijvoorbeeld de Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL). Bijvoorbeeld een kunstenaar die voor een groot deel afhankelijk is van de inkomsten uit het geven van cursussen:

“Nu gaat een deel van het spaargeld op aan de levensondersteuning. Ingecalculeerd was dat huisvesting van de twee kinderen, nieuw dak en pensioen van bekostigd wordt met het spaargeld. De huidige situatie zorgt ervoor dat dit geld wordt besteed aan de dagelijkse gang van zaken. Daarnaast moet ik nu mijn hand ophouden bij mijn partner. Dat voelt vreselijk. Ik ben opgegroeid met het idee dat ik op mijn eigen benen moet staan.”

Of een ondernemer die haar beroep als schoonheidsspecialiste niet meer uit mag voeren:

“Mijn accountant heeft mij er wel op gewezen dat ik een lening mag aanvragen over een bedrag van ongeveer €10.000. Schulden op te bouwen omdat ik verplicht dicht moest is voor mijn geen optie en het maakt mij alleen maar boos.”

Wanneer wij deze ondernemers vroegen hoe zij de toekomst zagen en of zij een plan B hadden, hoorden wij verschillende geluiden. Zo zijn er ondernemers die actief op zoek zijn gegaan naar een andere werkzaamheid, bijvoorbeeld een consultant:

“Ik heb gebruik gemaakt van mijn beperkte spaartegoeden in combinatie met de beperkte opbrengsten uit werkzaamheden die nog wel doorgang hadden. Daarnaast heb ik noodgedwongen een tijdelijke baan als callcentermedewerker voor de GGD aangenomen. Ondertussen op eigen kosten omgeschoold naar volledig online lesgeven en begeleiden, waarbij de investeringen natuurlijk uit eigen zak moesten worden betaald.”

En ondernemers die hoop blijven houden dat zij binnenkort weer open kunnen gaan en klanten kunnen bedienen:

“Voor mij is de grens mei. Dan is de winter voorbij, komt iedereen uit zijn holletje. Als het daarna nog steeds zo is, dan ga ik weer solliciteren.”

De partnertoets zorgt voor de verkeerde focus

Ondernemers snappen dat er voorwaarden verbonden worden aan de regelingen, maar men heeft het idee dat door de partnertoets de focus wordt verlegd van het bedrijf zelf naar de inkomsten van de partner. Als de ondernemer voor tweederde bijdroeg aan het huishoudinkomen, dan is dit alsnog een achteruitgang van inkomen. Het voelt bij ZZP'ers dan verkeerd dat er geen regeling voor hen is omdat je partner nog wat verdient.

“Zodra er een partnerinkomen is, lijkt niets van het eigen bedrijf meer te gelden (“ik had een negatief inkomen, maar dat maakt allemaal niets uit. Het gaat dan om je partner”). Mevrouw had het idee dat ze als bedrijf volkomen werd genegeerd. Ze voelt zich niet gezien en op dat moment ook niet meer geïnformeerd naar andere regelingen”

Ook voor huishoudens die ingesteld zijn c.q. geïnvesteerd hebben op twee inkomens voelde het krom dat zij geen recht hebben op een regeling:

“Je bent natuurlijk wel ingesteld op twee inkomens. Het is nu wel heel lang en wel interen op het spaargeld. Wat meevallertjes met gas en elektra die we terug kregen in januari. Gelukkig werk ik aan huis en heb ik verder geen hoge vaste lasten.”

Gebrek aan een langetermijnplanning

Kleine ondernemers blijven in onzekerheid doordat er geen sprake is van een langetermijnplanning; een punt aan de horizon. De focus bij ondernemers blijft daardoor ook op korte termijn aanpassingen en afwachten.

“Je zit nu toch weer te wachten, mogen wij dan wel of toch nog niet? Het is allemaal heel onzekerheid en dat maakt het heel moeilijk. Mensen bellen ook ‘Ga je ook open?’. Ik weet het niet.”

Ook geven ondernemers aan dat zij geen investeringen doen omdat zij het idee hebben dat zij op korte termijn weer open mogen:

“Wat voor mij fijn was geweest, was een kleine bijdrage. Bv 300-500 euro, want ik heb wel vaste lasten. Voor vooral kleine bedrijven lijkt mij dit handig. Doordat er geen sprake is van een langetermijnplanning, doe je ook geen investeringen die alleen voor de langetermijn rendabel zijn.”

Of hierdoor de keuze maken om tijdelijk werk af te slaan:

“Ander werk? Ik ben al 55 jaar. De langetermijnplanning mist compleet. Voor nu wacht ik af, heb wel bij de thuiszorg gekeken of ik wat kon krijgen, maar ja, dat is niet voor drie weken. Had ik in december geweten dat ik zo lang dicht moest, dan had ik dat gewoon gedaan.”

Daarnaast merken ondernemers dat ook hun klanten vertrouwen begonnen te verliezen in een heropening. Ook had men angst om bij een heropening besmet te geraken:

“Ik heb het idee dat klanten zelf de angst hebben om besmet te raken. Ongeacht of je genoeg voorzorgsmaatregelen neemt. Het is echt de angst voor besmetting. Terwijl, Noordenveld heeft drie besmettingen. Drie, vier. Er was een week van zestien, waarbij wij dachten ‘Noordenveld, wow’.”

Het draagvlak en het begrip lijken daarbij af te nemen:

“Rutte zegt ‘we moeten het samen doen’, maar ja, zijn inkomen loopt gewoon door. Over het algemeen stelt die regeling niet zoveel voor. Ik denk dat ‘wij samen’ daar wel een beetje de clou ook ligt. Maar dat iedereen er samen gewoon klaar mee is.”

Wel kregen wij het signaal dat de gemeente alle evenementen tot 1 juni 2021 heeft afgezegd en hierin ook niets organiseert. Hiermee gaf zij een meer helder signaal af dan aanvankelijk door het Rijk in het vooruitzicht werd gesteld. Een deel van de ondernemers stelde dat op prijs. Men verlangde naar een perspectief gebaseerd op mogelijkheden: wat kan wel en wanneer?

Steun aan grote bedrijven versus kleine ondernemers

De steun die naar grotere bedrijven gaat voelt gauw als onrecht op het moment dat je als kleine ondernemer niets krijgt. Voor sommige ondernemers is dit juist een reden geweest om wel aanspraak te maken op een regeling, terwijl dit in eerste instantie wellicht niet noodzakelijk zou zijn geweest:

“En toen dacht ik van als de KLM tozo regeling en financiële regelingen krijgt en ik niet, en ik moet echt drie maanden ophoesten van mijn buffer, mijn financiële buffer. Ik dacht van, ja dit klopt absoluut niet voor mij.”

Uit onze gesprekken blijkt dat ondernemers behoefte zouden hebben aan een kleine ondersteuning voor vaste lasten.

“Ik hoop wel dat er nog een uitkering komt voor mijn groep, al is het maar 400 euro per maand. Ik zou zo blij zijn als een kind. Om de kop van de kosten eraf te halen.”

Goed versus slecht ondernemen

Uit de gesprekken die wij hebben gevoerd, hebben sommige ondernemers het idee dat er een oneerlijke verdeling is van het geld:

“Kortom, is het wel rechtvaardig dat ik geen Tozo krijg? Mijn bedrijf ligt inmiddels bijna een jaar stil, net zo stil als die van collega's waarvan de partner geen inkomen heeft en die dus wel volledig Tozo kunnen krijgen en/of andere bijstand. Dit knaagt toch wel en voelt als een straf voor verstandig ondernemen.”

Terwijl anderen ook aangeven dat er überhaupt geen steun zou moeten zijn. Een deel van de ondernemers geeft aan dat ook dit bij het risico hoort dat een ondernemer loopt.

“Goede overheid wat mij betreft en ook dat er voorwaarden komen vind ik terecht. Je wilt toch een ondernemer zijn? Daar hoort ook gewoon risico bij.”

Of ondernemers die aangeven dat je als ondernemer ook gewoon creatief moet zijn:

“Er zijn heel veel mensen die hebben het écht nodig. Maar er zijn ook wel mensen die er gebruik van maken die het niet per se hoeven. Die wel ook in een luxe financiële positie zitten, maar er alsnog gebruik van maken. Daar mag de gemeente of de belasting wel beter op letten”

2.1.4. Tozo - samenvattend

Er is een grote verscheidenheid aan ondernemers in de gemeente Noordenveld. Hierbij is het moeilijk aan te geven of een bepaalde branche meer last heeft ervaren door de coronacrisis dan een andere. Wel krijgen wij de indruk dat met name hoveniers en klussers weinig last hebben gehad van de coronacrisis. Uit onze gesprekken blijkt dat het grootste gedeelte van de ondernemers tevreden is over de uitvoering van de Tozo-regelingen door de gemeente. Er zat weinig tijd tussen het invullen van de formulieren, de eventuele goedkeuring en de uitbetaling. Indien er onduidelijkheid bestond, was de gemeente goed benaderbaar en konden medewerkers duidelijk en adequaat antwoord geven. Daarbij gaven ondernemers aan dat zij begrip hadden voor de situatie waarin de gemeente zich bevond en daarmee ook begrip had voor eventuele vertraging of niet geheel duidelijke antwoorden. Daarnaast zijn er wel signalen binnengekomen dat er verkeerde formulieren werden verstuurd - waaronder formulieren met het BSN nummer naar een andere ondernemer - en niet altijd de ontvangen formulieren goed behandelde.

De regeling zelf voelt aan als onrechtvaardig en ondernemers geven aan dat zij weinig actieve communicatie vanuit de gemeente zelf hebben vernomen. Daarbij is er een groot gedeelte van kleine ondernemers die tussen wal en schip raakt. Zij komen niet in aanraking voor een regeling vanuit de overheid, maar hebben wel doorlopende kosten. Hierbij zorgt de partnertoets voor een groter aandeel ZZP'ers dat geen aanspraak kan maken op een regeling. Daarnaast voelt het voor een groot deel ondernemers onterecht hoeveel de overheid investeert in de grotere bedrijven, terwijl zij vanuit zichzelf meer oplossingen zien in het stimuleren van de kleinere bedrijven. Ook is er een groot onderscheid in wat de rol van de overheid zou moeten zijn. Sommige ondernemers geven aan dat er überhaupt geen regelingen zouden moeten zijn, aangezien men niet voor niets ondernemer is geworden.

2.2. Handhaving

Voor de handhaving zijn, zoals in de inleiding beschreven, twee momenten of situaties als case-study geselecteerd.

- De Roderkermis, een kleinere uitvoering van de Roder Markt, die elk jaar wordt georganiseerd en in gewone jaren 30.000 bezoekers trekt die dan in het hele dorp aanwezig zijn. Vanwege de Covid-19 maatregelen is er gekozen om een kleinere versie te organiseren, met alleen een kermis, op een afgesloten terrein. De horeca op het evenemententerrein is verboden.
- Het andere evenement is de wandeltocht voor de Vrijheid, een wandeltocht georganiseerd door een groep mensen die zich ingeperkt voelt in hun vrijheden. De gemeente kon het niet als evenement toestaan. Maar stelde wel voor om het als demonstratie te betitelen. Dan kon de gemeente er wel toestemming voor geven.

In beide gevallen is er toezicht uitgeoefend door de gemeente en de politie. En in beide gevallen was te achterhalen hoe dat is ervaren en gewaardeerd. Bij de Roderkermis betrof het vooral de horeca-ondernemers. Bij de 'Wandeltocht voor de vrijheid' ging het veelal om inwoners uit Roden. Sommigen kwamen uit andere delen van de gemeente Noordenveld en enkelen van buiten de gemeente.

Noordenveld verbiedt horeca op evenemententerrein tijdens feestweek Rodermarkt; kermis wordt niet uitgesloten

1 september 2020, 10:20 - Drenthe

Deel dit artikel

De Rodermarktparade in 2019. Foto: Peter Wassing

De feestweek rondom de Rodermarkt op dinsdag 22 september moet het dit jaar doen zonder horeca op het evenemententerrein. Dat heeft de gemeente Noordenveld besloten.

„Een groot terras met diverse festiviteiten blijkt helaas toch te ambitieus in deze periode”, aldus burgemeester Klaas Smid, die het besluit in samenspraak met de Vereniging voor Volksvermaken Roden en een afvaardiging van de horeca heeft genomen.

„Als we kijken naar de aantallen te verwachten bezoekers zijn de risico's op het niet naleven van de RIVM maatregelen, en daarmee de kans op besmettingen, te groot. Ook is er grote twijfel of de openbare orde gehandhaafd kan worden.”

De jaarlijkse feestweek in Roden vindt plaats van 18 tot en met 23 september. De traditionele Rodermarktparade op 19 september is vanwege de coronamaatregelen afgelast. De organisatie zegt volgend jaar weer vol in te zetten wat betreft evenementen tijdens de feestweek.

Wel kermis?

Namens Volksvermaken zegt Lammert Kalfsbeek dat de risico's domweg te groot zijn. „Het publiek komt van oudsher uit de wijde omgeving. We kunnen bezoekers nu niet de mogelijkheid geven om gezellig samen met elkaar feest te vieren, zoals we dat van oudsher gewend zijn met de Rodermarkt. De mogelijkheden voor de kermis worden wel nader onderzocht. Die willen we op een veilige manier neerzetten.”

2.2.1. De Roderkermis

Normaal gesproken wordt de Roder Markt elk jaar in september gehouden. Het hele dorp staat dan in het teken van de Markt, de optocht en de Kermis op de Brink. Er komen dan ongeveer 30.000 bezoekers. Vanwege de Covid19 heeft de voorzitter van de Vereniging voor Volksvermaken (VvV) die de Roder Markt elk jaar organiseert, contact opgenomen met de gemeente om te kijken hoe er toch nog een 'lichte vorm' van de Roder Markt door zou kunnen gaan.

Het overleg resulteerde in het enkel laten doorgaan van de Roder Kermis, en wel op het afgesloten evenemententerrein. In eerste instantie met een horecaplein, later werd daar door alle betrokken partijen van afgezien, vanwege een mogelijke onverantwoorde drukte bij sluiting.

De terrassen van de horecabedrijven op en rond de Brink zouden ten tijde van de Roderkermis open gaan, vaak ook met een uitbreiding. De voorzitter van VvV wilde nadrukkelijk kwijt dat de gemeente voorzichtig opereerde, maar ook niet gelijk 'nee' gaf. Wat ook mogelijk was geweest. De VvV was overtuigd dat de kermis kon doorgaan en de gemeente stond er voor open om dit bespreekbaar te maken en te realiseren.

Handhaving

De handhaving op de kermis werd uitgevoerd door een BOA op het terrein en beveiligers, die VvV had ingehuurd en de politie die preventief surveilleerde. De beveiligers waren geïnstrueerd om op het terrein niet te provoceren door hun aanwezigheid. Daarnaast was ook een jongerenwerker aanwezig, omdat de kermis normaliter een bekende hangplek is voor de jongeren. De jongerenwerker had nadrukkelijk niet de opdracht om te handhaven. Hij heeft contact gelegd met jongeren en wist door zijn contacten met jongeren ook voorafgaand aan de kermis wie er zouden komen. Hij kon daardoor problemen voorkomen. Hij heeft op verzoek van de gemeente wel een feitenverslag gemaakt.

De opstelling van de BOA tijdens de kermis was af en toe 'theoretisch' in plaats van pragmatisch volgens de voorzitter van de VvV. Het ging om de regels en niet om het effect.

Alle horecaondernemers buiten het kermisterrein hadden eigen corona-proofterras ingericht, ook op andere plekken dan normaal. Elk bedrijf had ook eigen beveiliging, zoals altijd het geval is op de Rodermarkt. Zij hielden ook de openbare weg in de gaten (volgens de ene normaal, volgens een andere de taak van de gemeente). De horecaondernemers hadden onderlinge een whatsapp-groep. Toen het bij één van de bedrijven te druk werd zijn ze allemaal dicht gegaan. Er was ook goed overleg met de 'horeca'politie.

De ervaring van de organisator en de horeca-ondernemers

De algemene indruk is dat de gemeente (heel) voorzichtig instak, maar wel meewerkte. Met name over de beleidsmedewerker evenementen is iedereen positief.

De samenwerking tussen beveiliging en politie zou iets meer op elkaar afgestemd kunnen zijn, volgens sommigen. Er zijn een paar keer mensen die overlast gaven overgedragen aan de politie. Men kreeg de indruk dat "daar niets mee gebeurde". Ook enkele horecaondernemers hadden vergelijkbare ervaringen.

De horeca-ondernemers geven aan dat zij behoefte hebben aan aandacht, maatwerk en een positieve tone of voice. Communicatie is heel belangrijk.

Een van hen noemt als voorbeeld de brief rondom de ondernemer van het jaar, die is bij hen slecht gevallen. Ook bij andere ondernemers was dat het geval, zo bleek uit navraag. De ondernemers hebben behoefte aan meer overleg, beter inzicht en begrip voor de situatie van de ondernemers. Hun situatie beleven zij als erg precair. Een aantal van hen heeft ook Tozo, Tonk, NOW en/of TVL aangevraagd.

Eén van hen geeft ook aan dat een evaluatie na afloop met de gemeente gemist wordt om van de gebeurtenissen te leren.

2.2.1. De wandeltocht voor de vrijheid

Een inwoner van Roden heeft de advertentie voor de wandeltocht voor de vrijheid geplaatst in De Krant. Dat was naar aanleiding van gesprekken met een aantal mensen, die hetzelfde idee hadden. Meer inwoners namen een aandeel in de organisatie; de een sprak het rond, de andere maakte de advertentie op of plaatste de advertentie, andere mensen regelden andere zaken. Na de eerste advertentie kwamen mensen via mond-opmond 'reclame' bij de wandeltocht. De organisator ziet het nadrukkelijk als een wandeltocht. In de tekst staat ook dat het een wandeltocht vóór heel veel is en niet tegen iets. De gemeente beoordeelde dat het een demonstratie betrof. De mensen van de wandeling zeggen voor een eerlijke en transparante overheid te zijn.

De organisatie van de wandeltocht vroeg geen vergunning aan. Men vond dat niet nodig omdat het volgens hen gewoon een aantal mensen betrof die spontaan met elkaar lopen op de openbare weg. De gemeente hoorde van het initiatief en nam contact met de organisator op. Daarbij gaf de gemeente in eerste instantie aan dat het eigenlijk een evenement betrof waar een vergunning voor moet worden aangevraagd, maar dat dat in de huidige omstandigheden niet kon. De gemeente adviseerde de organisator dat het wel een demonstratie kon zijn en reiken hem een WON-brief uit. Een brief met regels waaraan men zich diende te houden in het kader van de openbare orde en veiligheid.

WIJ
wandelen voor
Gezonde Vrijheid

WIJ zijn de bazende burgers.
WIJ wandelen voor jong en oud,
WIJ wandelen voor jouw en onze toekomst,
WIJ wandelen voor jouw en onze gezondheid,
WIJ wandelen voor jouw en onze weerstand,
WIJ wandelen voor jouw en onze vrijheid,
WIJ wandelen voor onderlinge verbinding,
WIJ wandelen voor goede medische zorg,
WIJ wandelen voor betere beloningen in de zorg,
WIJ wandelen voor het terugdraaien van de bezuinigingen op de gezondheidszorg,
WIJ wandelen voor het terugbrengen van weggeeshaarde IC bedden,
WIJ wandelen voor de ondernemers,
WIJ wandelen voor de liefde,
WIJ wandelen voor nieuwe hoop,
WIJ wandelen voor een eerlijke overheid,
WIJ wandelen voor eerlijkheid in de politiek,
WIJ wandelen voor eerlijke voorlichting,
WIJ wandelen voor eerlijke media,
WIJ wandelen voor geweldloosheid,
WIJ wandelen voor vrede,
WIJ wandelen voor transparantie,
WIJ wandelen tegen angst zaaien,
WIJ wandelen tegen complex denken,
WIJ vragen u onderzoek te doen naar de waarheid

Wandel **JIJ** MEE?
WIJ wandelen met een onderlinge afstand van 5 meter

Elke 'D-day'
Elke **D**insdag en **D**onderdag van 19:30 tot 20:30 uur

WIJ STARTEN AANSTAANDE DONDERDAG AVOND
Vertrek locatie - Muziek koepel - Albertsbaan - Roden

2.2.2. Veldonderzoek: meelopen met de wandeltocht.

(Onderzoeker spreekt hier in de 'ik' vorm)

Ik kom om kwart over 7 aan, de wandeltocht begint om half acht. Er staat al een kleine groep mensen te spreken, ik schat ongeveer 10-12 mensen, overwegend oudere mensen, maar op het eerste gezicht een gemêleerd gezelschap.

Er is een man waar bijna iedereen even mee spreekt. de meeste mensen spreken in kleine groepjes, die af en toe wisselen. Veel mensen kennen elkaar. Ik kom gemakkelijk in gesprek met 2 mensen. Ik geef aan dat ik onderzoeker ben en nieuwsgierig ben naar het fenomeen. Zij zeggen dat ze er vaker zijn en ook in Amsterdam en Den Haag zijn geweest. Ze geven aan dat de sfeer daar heel anders was, de politie trad hard op en men kon niet demonstreren. Hier - in Roden - is dat nooit zo gegaan.

Er is een man die 'boeken' verkoopt. Daar staat een aanklacht in tegen Rutte, wegens moord. Hij verkoopt ze tegen kostprijs van de fotokopieën. een deel van de aanwezige mensen is daar erg enthousiast over.

Voordat de mensen beginnen met de wandeltocht worden echte fakkels en fakkels op batterijen uitgedeeld. Er lopen ongeveer 20 mensen mee. De sfeer is ontspannen. Er komt weinig reactie van overige inwoners (de twee mensen die ik eerder sprak gaven aan dat dat in Amsterdam en Den Haag veel meer was). Ik loop even alleen en één van de twee mannen komt naast me lopen, omdat hij met alleen zag staan. We praten over mijn gedachten als onderzoeker, zijn betrokkenheid en motivatie bij de wandeltocht. Hij geeft aan dat het hem vooral over vrijheid gaat. Uit de flarden van gesprekken voorafgaand aan de wandeling maak ik op dat een aantal wandelaars ook virus-ontkenners zijn.

De mensen die ik spreek geven aan dat er tussen de 20 en 80 mensen zijn die meelopen. Aan het begin is er wel door BOA gecontroleerd, later toen het drukker werd ook door de politie. De laatste tijd zijn zowel de BOA als de politiemedewerkers niet meer gezien. De twee keer dat ik geweest ben heb ik hen ook niet gezien. Er werd dus niet elke keer gehandhaafd. Uit eerdere gesprekken met de politie bleek dat zij alleen in beeld komen als het te druk wordt en dan nog op afstand. Als mensen over politie en BOA spreken, is dat niet te se vijandig, maar meestal wel in termen van 'wij en zij'.

social media

Toezicht en handhaving

Alleen de eerste acht tot tien keren waren er agenten en BOA's aanwezig. Ze hebben alleen een keer ingegrepen toen het te druk werd bij een to-go tent op één van de terrassen. Op andere momenten zijn ze alleen aanwezig. Er is geen interactie met de wandelaars.

De deelnemers houden zich aan de regels, er is geen overlast, ze zijn voor de avondklok thuis. Alleen de afstand van 1,5 meter wordt niet in acht genomen. Er is onderweg ook weinig reactie van omstanders, soms loopt iemand mee.

Het startpunt van de wandeltocht is de muziekkoepeel, dat is ook een hangplek voor jongeren. De jongerenwerker was daarom de eerste avond aanwezig, ook hier net als bij de Roderkermis nadrukkelijk niet met een handhavingsoopdracht, maar uit professionele betrokkenheid. Hij constateerde weinig contact tussen beide groepen. De deelnemers van de wandeltocht zijn over het algemeen veel ouder dan de jongeren. De jongeren interesseren zich niet voor de wandelaars en andersom stellen de wandelaars zich ook niet aan hen voor. De organisator zegt dat er af en toe wel jongeren zijn geweest die hebben meegelopen.

Ervaring van de deelnemers

De deelnemers aan de wandeltocht hebben geen hinder ervaren van de handhavers, "zij moeten doen wat ze moeten doen". De organisator heeft geen gevoel van dreiging of intimidatie ervaren. Een aantal van de deelnemers had dat gevoel wel. Vooral omdat zij zich allemaal aan de regels houden. Hij heeft hen geadviseerd "de andere kant op te kijken".

De mensen die ik sprak tijdens het meelopen gaven aan dat in Amsterdam en Den Haag heel hard werd opgetreden tegen de demonstranten daar. Zij waren daar ook bij aanwezig. Van een dergelijk hard optreden is in Roden nooit sprake geweest.

Een van de horeca-ondernemers aan de Brink, liep ook mee met de wandeltocht, vanaf de derde avond. Zij hadden een take away tent buiten staan. De eerste keer dat deelnemers aan de wandeltocht aankwamen voor een 'to go consumptie', overviel hen de omvang van de groep ca. 60 mensen. Ze konden iedereen snel van een warm drankje voorzien, zodat iedereen ruim op tijd voor de avondklok weer vertrok. De tweede keer, werden ze

aangesproken door toezichthouders, daarop hebben zij de 1,5 meter afstand beter aangegeven en ingericht voor de wandelaars. De derde keer (de eerste keer dat de horeca-ondernemer zelf meeliep) was er veel politie en handhaving aanwezig. De groep heeft toen zelf besloten door te wandelen, aangezien ze de horeca-ondernemer die meeliep niet onnodig in problemen wilden brengen.

De dreiging die uitgaat van niet communiceren in plaats van het gesprek aangaan voelde voor de ondernemer en vele anderen in de groep als zeer intimiderend. Hierop heeft de ondernemer besloten de take away tent af te breken. Daarna is er nagenoeg geen politie of handhaving meer gezien tijdens de wandeling.

De deelnemers ervoeren door het afstandelijke optreden en niet communiceren van handhaving en politie toch een bepaalde angst die het ondernemerschap en de omzet belemmerde.

2.3. Handhaving in de praktijk

Veiligheid is vanzelfsprekend niet het exclusieve domein van de politie. Dat is letterlijk goed zichtbaar op het terrein van handhaving en toezicht. Naast private partijen gaat het daarbij vooral om gemeentelijke handhavers. Gemeenten maken in toenemende mate werk van het uitbreiden en professionaliseren van de eigen handhavers. Er lijkt sprake van een stilzwijgende overeenstemming tussen politie, nationale en lokale bestuurders dat dit een goede ontwikkeling is. De politie is toezicht en handhaving gaandeweg steeds minder interessant gaan vinden en gemeenten – zo is een veelgehoorde verklaring – vullen het gat in de handhaving dat daarmee is ontstaan. Gemeentelijke handhavers zijn daarmee ‘lichtblauw’ of een ‘politie light’.⁴

Uit de gesprekken blijkt dat handhaving in de praktijk door verschillende mensen en organisaties anders wordt gebruikt en gedefinieerd. handhaving wordt gebruik om:

- handhavingsbeleid en - maatregelen aan te duiden
- communicatie over dit beleid te doen
- betrokkenheid van stakeholders aan te geven
- effect van handhaving te benoemen
- waarschuwingen en sancties te verrichten

2.3.1. verschillende perspectieven op handhaving

De politie ziet handhaven vooral in de laatste zin, één keer waarschuwen dan een sanctie. In de woorden van de politie “wij zetten een stap naar voren, de gemeente zet een stap naar achteren”.

De gemeente ziet handhaving ook in het zo goed mogelijk later verlopen en is voorzichtig voor escalatie (handhavend optreden) en kiest er in Noordenveld dan ook nadrukkelijk voor om vaak niet in te grijpen. De gemeente wil vooral toezicht houden en in gesprek blijven.

⁴ Auke J. van Dijk en Pieter-Jaap Aalbersberg, *Gemeentelijke handhaving en politie. Hoe moeten ze zich tot elkaar verhouden?* het Tijdschrift voor de Politie – jg.79/nr.1/17

De aanwezige BOA's worden in Noordenveld vooral ingezet om te monitoren en verslag aan gemeente te doen. Zij laten zich zien, observeren, maar treden in de genoemde casussen, de Roderkermis en de wandeltocht, niet handhavend op.

De jongerenwerker is nadrukkelijk niet aan het handhaven in deze zin. Hij acht het risico juist groot dat als hij zou handhaven hij het vertrouwen bij de jongeren kwijt zou raken. Hij communiceert echter wel met de gemeente en de politie.

De beveiligers zijn private handhavers. Zij treden wel op, maar hebben vooral een rol op een heel specifiek terrein, het evenemententerrein, of de terrassen.

Maar ook de horecaondernemers en de wandelaars onderling handhaven in zekere zin. Zij doen dat door hun bezoekers en deelnemers te informeren over de regels waar men zich aan moet houden, en spreken mensen ook aan als ze die overtreden.

3. Conclusie

3.1. Normenkader

Er is niet een hard normenkader te geven als het gaat om het perspectief van de inwoners en ondernemer bij de implementatie van de maatregelen rondom COVID-19. Toch willen wij hier een paar noties noemen die als normenkader gehanteerd kunnen worden.

1. Urgentie: is het duidelijk waarom er regels zijn en waarom die gehandhaafd worden. Wordt dat door de inwoners en ondernemers ook als urgent voor hen ervaren.
2. Relevantie: zijn de regels en de handhaving daarvan relevant voor de inwoners en ondernemers. Worden de maatregelen en de handhaving door hen ervaren als belangrijk voor hun situatie.
3. Gezag: heeft de handhaver of de uitvoerder van de maatregelen gezag in de ogen van de inwoners en ondernemers. Met andere woorden, zien inwoners en ondernemers de gemeente als een partij die met gezag - toegewezen macht - de maatregelen neemt, uitvoert en handhaaft. Heeft men het gevoel dat de gemeente die positie heeft.

3.2. Uitvoering van de Tozo-regelingen

Bij de uitvoering van de Tozo-regelingen bestaan er twee sporen: de letterlijke uitvoering van de regelingen zoals door het Rijk opgesteld (*letter van de wet*) en de manier waarop deze uitgevoerd wordt door de gemeente en de communicatie hierin richting haar eigen ondernemers (*geest van de wet*).

Ondernemers die een Tozo-regeling hebben gekregen, geven aan dat zij vonden dat het snel geregeld was. Ook als het wel iets langer duurde, gaf men aan dat zij ook begrip hadden voor de gemeente, die het geheel ook snel op moest tuigen. Daarnaast werd er bij onduidelijkheden snel en adequaat gereageerd door de gemeente. Daarbij zouden ondernemers wel willen dat er beter gekeken wordt naar individuele zaken en mogelijkheden.

Bij sommige ondernemers bestaat het idee dat de gemeente zich verschuilt achter de regels, zodat zij hierin geen verantwoordelijkheid hoeft te nemen.

Veel ondernemers hebben gebruik gemaakt van de eerste regeling. Dit zijn ondernemers uit veel verschillende branches. Een deel van de ondernemers heeft aanpassingen kunnen maken en na het eerste gebruik van ondersteuning geen gebruik meer hoeven maken van een regeling. Ook heeft een deel van de ondernemers voor zichzelf besloten om geen aanspraak te doen omdat zij vinden dat anderen het meer nodig hebben, ondanks dat ook zij vaak deels hebben moeten interen op spaargeld of een andere vorm van inkomsten heeft moeten genereren.

Daarnaast zijn er ondernemers die het nu beter hebben dan ooit, gewoon door hebben kunnen werken of door de coronacrisis hebben ingespeeld op nieuwe behoeften. Hierbij gaat een deel om de ondernemersgeest: aanpassen indien dit nodig is. Maar een deel geeft ook aan niet in staat te zijn om aan te passen - geen aanpassingsmogelijkheden. Diegene lijken in een gat te zijn gevallen waarbij kosten doorlopen, terwijl ze verplicht hebben moeten sluiten. Door de partnertoets in te voeren en andere voorwaarden bestaat het idee dat ondernemers niet worden getoetst op hun eigen onderneming, maar op andere factoren.

De meeste ondernemers hebben genoeg informatie weten te verkrijgen via de media. Wanneer dit niet het geval was, werd er over het algemeen gezocht naar meer informatie waarbij veel van de ondernemers uitkwamen bij de Kamer van Koophandel, Rijksoverheid of de gemeente. Specifieke informatie met betrekking tot hoe de regeling in de gemeente Noordenveld geregeld was, werd over het algemeen snel en goed behandeld. In enkele gevallen was dit niet het geval. Onze indruk is dat dit geen verschil is in de algemene uitvoering van de regel, maar de ruimte die uitvoerders hebben om deze te mogen interpreteren.

Vanuit zzp'ers hebben wij weinig signalen ontvangen dat de gemeente actief contact met hen op heeft genomen. Aangezien er een grote verscheidenheid aan kleine ondernemers is lijken zij ook minder goed in staat om te lobbyen bij de gemeente. Hierdoor bestaat er de kans dat zij niet zijn vertegenwoordigd in gesprekken met betrekking tot de uitvoering van de regeling en dat er weinig zicht is van de gemeente op haar eigen ondernemers. Daarnaast kan dit ook komen doordat de regeling wordt uitgevoerd door de afdeling Werk en Inkomen, terwijl de meeste contacten met ondernemers worden onderhouden door de afdeling Economische Zaken.

De gemeente heeft het ZZP collectief Noordenveld opgezet als initiatief om hierin beter haar eigen ondernemers te kunnen ondersteunen, maar met dat kanaal hebben wij geen contact kunnen krijgen, noch zijn er signalen vanuit de ondernemers gekomen dat zij iets van het ZZP collectief Noordenveld hebben vernomen. Daarbij komen er signalen binnen dat de gemeente dit te snel heeft losgelaten.

Letter van de wet (rechtmatigheid) of Geest van de wet (doelmatigheid)

De gemeente lijkt zich met name aan de letter van de wet te houden. Ondanks dat uit onze gesprekken blijkt dat er wel naar mogelijkheden gekeken wordt, houdt men zich toch aan de meest strikte omschrijving. Zzp'ers hebben in andere gemeenten in een aantal gevallen wel recht gehad op een regeling, die voor zzp'ers in de gemeente Noordenveld niet beschikbaar waren. Dit komt deels doordat men verkeerde signalen lijkt te hebben gegeven naar ondernemers; bijvoorbeeld dat het inkomen van de partner meeweegt in de eerste Tozo of dat men het ontvangen geld weer terug moest betalen.

Er is veel onvrede over de regelingen. Of een ondernemer in de problemen komt heeft te maken met het aanpassingsvermogen van de ondernemer zelf en de aanpassingsmogelijkheden van het bedrijf. Verschillende ondernemers geven aan dat zij zouden willen dat het bedrijf leidend moet zijn in het wel of niet ontvangen van steun, niet randvoorwaarden zoals een partner. Indien wel gekeken wordt naar de onderneming zelf, zij een bijdrage aan de vaste lasten voor veel kleinere ondernemers helpen. Deze ondernemers maken nu gebruik van hun spaargeld, een deel van het inkomen van de partner of, als er geen andere uitkomst is, hun bedrijf sluiten. Hierbij geven veel ondernemers aan dat zij meer contact vanuit de gemeente hadden verwacht. Een groot deel van de kleine ondernemers wordt niet bereikt door de gemeente.

Daarnaast bestaat bij veel ondernemers van de gemeente Noordenveld de behoefte aan een langetermijnplanning. De gemeente heeft bijvoorbeeld wel aangegeven dat zij geen evenementen organiseren tot 1 juni 2021, dit heeft een aantal ondernemers meer zekerheid geboden in doen van aanpassingen, waar mogelijk. Bij een eventueel overleg over een langetermijnplanning hopen kleine ondernemers ook betrokken te worden. Het gaat hierbij om een grote groep flexibele ondernemers die graag vanuit mogelijkheden denken - en daarbij op dit moment ook het randje opzoeken van wat wel en niet kan. De gedachte hierachter is dat de meeste ondernemers behoefte hebben om te weten wat wel kan en wanneer het kan.

Ook doordat er met de maatregelen van het Rijk en het RIVM steeds drie weken vooruit wordt gekeken, hebben bepaalde ondernemers geen investeringen gedaan waar zij achteraf spijt van hebben. Hierbij ontstaan twee sporen: ten eerste, ondernemers die mogelijkheden zien en zich snel aan kunnen passen aan de veranderende omstandigheden en, ten tweede, ondernemers die hoopvol zijn dat ze hun oude werkzaamheden weer op kunnen pakken. Complicerende factoren bij die laatste groep zijn bijvoorbeeld investeringen die men heeft moeten doen in apparatuur en huur van een pand. Maar ook de individuele mogelijkheden van een ondernemer.

3.3. Handhaving - betrokkenheid

Veel mensen stellen vast dat de gemeente uiteindelijk niet de partij is die de maatregelen voorschrijft en heeft bedacht. Dat geldt zowel voor de Tozo als de handhaving. De avondklok, de 1,5 meter, het sluiten van terrassen zijn maatregelen die de Rijksoverheid heeft geïmplementeerd. De gemeente voert het uit op basis van de noodverordeningen van de Veiligheidsregio. De gemeente heeft daarmee beperkte invloed op de maatregelen zelf.

Veel mensen zijn zich hiervan bewust. Zij geven echter wel aan dat ze meer betrokkenheid van de gemeente zouden willen zien. Door betrokkenheid te tonen (bijvoorbeeld een bezoek of telefoontje van de burgemeester) krijgen mensen idee dat hun situatie serieus wordt genomen en dat er naar hen wordt geluisterd.

Ook al is men het niet met de maatregelen eens, zoals een deel van de deelnemers aan de wandeltocht, dan worden de regels in veel gevallen toch gerespecteerd. Ook de wandelaars geven als motivatie dat ze willen dat er naar hen geluisterd wordt. In feite zou men kunnen zeggen dat er sprake is van wederkerigheid. Hoe meer men betrokken wordt, zich gehoord voelt of serieus genomen voelt, des te meer is men geneigd zich aan de maatregelen te houden.

Handhaving is dus meer dan alleen maatregelen en controle daarop. Handhaving wordt over het algemeen opgevat als dat doen wat de maatregelen voorschrijven. Dat kan door heel actief handhavend en corrigerend optreden. Uit het onderzoek naar deze twee casussen blijkt echter dat handhaving - zorgen dat gebeurt wat voorgeschreven is - ook heel anders gerealiseerd kan worden, namelijk door betrokkenheid, aandacht en luisteren. Met name in situaties zoals afgelopen jaar, waarin strenge en specifieke maatregelen voor langere tijd worden afgekondigd door de Veiligheidsregio, is het naleven van de maatregelen steeds afhankelijker van deze wederkerigheid.

Bijlage geïnterviewde personen

Handhaving

- voorzitter VvV, de heer Lammert Kalfsbeek
- 4 horeca-ondernemers op de Brink
- coördinerend wijkagent, Angela van der Goor
- teamchef politie Noord-Drenthe Maarten Groenhof
- jongerenwerker van de stichting Welzijn in Noordenveld, Erik van der Heide
- beleidsmedewerker evenementen, Wendy Hummel,
- 2 AOV'ers -adviseurs openbare orde en veiligheid, Rixt Attema en Mirte Poort (vooral om contacten te krijgen)
- manager publiekszaken, Albertus Hamstra, die ons introduceerde bij de uitvoerende ambtenaren.
- één van de organisatoren van de wandeltocht, Jaap van Zuijlekom
- 2 mannen die meeliepen met de wandeltocht
- 1 avond meegelopen, 1 avond aanwezig voor de start